

Metodický pokyn pro vedení Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury Jihočeského kraje

1. Obecný úvod

Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury Jihočeského kraje (dále jen „Seznam“) je zřízen v souladu s usnesením vlády České republiky ze dne 5. ledna 2011 č. 11 o Koncepci účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice na léta 2011 až 2015 (bod 4.2.5.). Jeho hlavním účelem je ochrana, zachování, identifikace, rozvoj a podpora nemateriálního kulturního dědictví na území Jihočeského kraje.

Cílem tohoto pokynu je stanovit proces navrhování a zapisování nemateriálních statků tradiční lidové kultury do Seznamu, provádění periodické kontrolní dokumentace a způsob označování do Seznamu zapsaných nemateriálních statků za ohrožené nebo zaniklé.

2. Vymezení pojmů

Nemateriálním statkem (souborem nemateriálních statků) tradiční lidové kultury (dále jen „nemateriální statek“) se rozumí zkušenosti, znázornění, vyjádření, znalosti, dovednosti, nástroje, předměty, artefakty a kulturní prostory s nimi související, které společnosti, skupiny a v některých případech též jednotlivci považují za součást svého nemateriálního kulturního dědictví. Nemateriální kulturní dědictví, předávané z pokolení na pokolení, je společnostmi a skupinami lidí neustále přetvářeno v závislosti na jejich prostředí, na jejich interakci s přírodou a na jejich historii, je znakem jejich identity a kontinuity, podporuje takto úctu ke kulturní rozmanitosti a lidské tvořivosti.

Za takto vymezené nemateriální kulturní dědictví se považují jevy náležející do těchto oblastí:

- lidové ústní tradice a vyjádření
- lidové interpretační umění
- lidové komunitní-společenské zvyklosti, obřady a slavnostní události
- znalosti a dovednosti charakteristické pro tradiční řemeslný postup při zhotovení konkrétního artefaktu lidových řemesel

Do Seznamu se zásadně nezapisují potraviny nebo nápoje, ať již vyráběné podomácku, řemeslně nebo průmyslově. Toto ustanovení neplatí, pokud jsou nápoje a potraviny doprovodných prvkem tradičního obřadu nebo zvyku. Pro účely tohoto metodického pokynu se bere v úvahu pouze nemateriální kulturní dědictví slučitelné s právními normami týkajícími se lidských práv, včetně práv a povinností vyplývajících z mezinárodně právních instrumentů, jichž je Česká republika smluvní stranou, týkajícími se práv duševního vlastnictví a užívání biologických a ekologických zdrojů, jakož i se zásadami vzájemné úcty mezi společnostmi, skupinami i jednotlivci a trvale udržitelného rozvoje. Nositelem statku se rozumí jednotlivce nebo společnosti, které uchovává, přetváří a předává statek dalším generacím.

Navrhovatelem se rozumí tyto právnické osoby působících v Jihočeském kraji:

- územně samosprávné celky (obce)
- regionální pracoviště pověřené péčí o tradiční lidovou kulturu v krajích na základě usnesení vlády č. 561/2003 Sb., ke Koncepci účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v ČR
- příspěvkové organizace oblasti kultury zřizované Jihočeským krajem
- vědecko-výzkumné instituce
- vysoké školy, řádně akreditované v ČR
- občanská sdružení

3. Úloha Jihočeského kraje

Rada Jihočeského kraje schvaluje založení Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury Jihočeského kraje, pověřuje Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích – Regionální odborné pracoviště pro tradiční lidovou kulturu jeho administrací, jmenuje Odbornou komisi pro zápis nemateriálních statků do Seznamu a schvaluje návrhy doporučené Odbornou komisí na zápis nemateriálního statku do Seznamu. Dále pak rovněž schvaluje návrhy na zapsání nemateriálního statku do Seznamu nemateriálních statků lidové kultury České republiky (dále jen „Seznam ČR“).

4. Úloha Regionálního pracoviště pro tradiční lidovou kulturu při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích (dále jen „Regionální pracoviště“)

Usnesením rady kraje č. RK 544/2004 ze dne 29. 6. 2004 bylo funkcí Regionálního odborného pracoviště pro tradiční lidovou kulturu a odborného garanta péče o tradiční lidovou kulturu na území Jihočeského kraje pověřeno Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích.

Regionální pracoviště vede a aktualizuje Seznam, vyřizuje agendu spojenou s návrhy a zápisy statků do Seznamu, případně s označením statků za ohrožené či zaniklé (vykonává zejména činnosti správce dat seznamu, a to jak v listinné, tak i elektronické podobě). Zpracovává vzor návrhového a evidenčního listu. Přípravuje návrhy pro projednání Odborné komise, zadává odborné posudky posuzovatelům určeným Odbornou komisí, posuzuje předložené návrhy z hlediska jejich věcné správnosti, zpravidla jednou za pět let. Zajišťuje publicitu spojenou se Seznamem.

Při předkládání návrhů a dalších podkladů radě kraje spolupracuje s Odborem kultury a památkové péče (dále jen „OKPP“) Krajského úřadu Jihočeského kraje.

Po předcházejícím schválení radou kraje Regionální pracoviště podává návrh na zápis nemateriálního statku do Seznamu ČR. Návrh se podává do konce února kalendářního roku.

5. Úloha Odborné komise pro zápis nemateriálních statků do Seznamu (dále jen „Odborná komise“)

Odborná komise posuzuje návrhy na zápis do Seznamu a do Seznamu ČR. Navrhuje případné posuzovatele pro zpracování nezávislých posudků. Posuzuje stav statku, vyjadřuje se k navrženým opatřením, případně dává doporučení k označení statku za ohrožený nebo za zaniklý. Administrativní záležitosti komise zařizuje tajemník komise, kterým bude pracovník Regionálního pracoviště. Komise má nejméně sedm členů.

6. Úloha posuzovatelů pro zápis nemateriálních statků do Seznamu

Posuzovatelé návrhů jsou nezávislí experti, zpravidla etnografové a historici. Na vyžádání zpracovávají písemné posudky, které slouží jako podklad pro jednání Odborné komise. Rozsah a skladbu posudku určuje Odborná komise.

7. Náležitosti návrhu na zápis nemateriálního statku do Seznamu

Pro zapsání do Seznamu musí nemateriální statek splňovat tyto podmínky:

- odpovídá definici nemateriálního statku dle bodu 2 tohoto Metodického pokynu
- je dosud živý a má i v současnosti svou sociální a kulturní funkci
- je autentický
- je unikátní z hlediska ojedinelosti svědectví, které nese, zejména z pohledu historie, etnologie, kulturní antropologie a jiných příbuzných věd
- je reprezentativní vzhledem k podobným statkům v kraji, případně v České republice, pokud jsou podobné statky rozšířeny po celém jejím území.

- je z hlediska historické, kulturní a sociální identity reprezentativní ve vztahu ke společenstvím nebo jiným nositelům statku

Návrh na zápis statku do Seznamu musí být vyhotoven dle vzoru návrhového a evidenčního listu uvedeného v příloze 1 tohoto Metodického pokynu a zaslán na Regionální pracoviště v elektronické i tištěné verzi.

8. Postup projednávání návrhů na zápis

Návrhy na zápis nemateriálního statku do Seznamu přijímá Regionální pracoviště do konce února kalendářního roku. Regionální pracoviště posoudí došlé návrhy z hlediska formální a věcné správnosti, v případě nedostatků vyzve navrhovatele k doplnění návrhu. Do 31. března kalendářního roku svolá zasedání Odborné komise, která se seznámí s návrhy a navrhne případně posuzovatele pro externí odborné posouzení jednotlivých návrhů. Odborná komise do konce května kalendářního roku vyhodnotí návrhy s přihlédnutím k odborným posudkům. Regionální pracoviště ve spolupráci s OKPP následně doporučí radě kraje návrh na zápis do Seznamu ke schválení. Regionální pracoviště na základě usnesení rady kraje provede zápis nemateriálního statku do Seznamu, dále tuto skutečnost oznámí nositeli statku a navrhovateli, a to do 30. listopadu kalendářního roku.

9. Zápis do Seznamu nemateriálních statků tradiční a lidové kultury České republiky

Návrh na zápis nemateriálního statku do Seznamu ČR podává po předcházejícím schválení radou kraje Regionální pracoviště. Návrh se podává do konce února kalendářního roku. Podmínkou pro zápis do Seznamu ČR je zápis nemateriálního statku do Seznamu.

10. Periodická kontrola dokumentace

Regionální pracoviště provede jednou za pět let s případnou pomocí členů Odborné komise či schválených expertů u každého nemateriálního statku zapsaného do seznamu kontrolu s cílem zjistit jeho aktuální stav. O nových skutečnostech informuje Odbornou komisi. Zjištění se zaznamenává do návrhového a evidenčního listu.

11. Označení nemateriálního statku zapsaného do seznamu za ohrožený

Zjistí-li Regionální pracoviště, že je nemateriální statek zapsaný do Seznamu v ohrožení, oznámí to Odborné komisi a doporučí opatření k nápravě zjištěného stavu, Odborná komise případně navrhne označit stav za ohrožený. Tuto skutečnost zanese Regionální pracoviště do Seznamu. Za ohrožený se považuje nemateriální statek:

- jehož nositel nemá žádné pokračovatele
- který se využívá pouze pro komerční účely, čímž ztrácí svoji původní funkci, formu i obsah
- jehož autenticita je ohrožena množstvím cizorodých prvků
- který přestal být reprezentativní vzhledem k podobnosti statků, jiným nositelům nebo ve vztahu ke společenstvím

U statku označeného a evidovaného za ohrožený se provádí periodická kontrola dokumentace jednou za tři roky.

12. Označení nemateriálního statku zapsaného do Seznamu za zaniklý

V případě, že nemateriální statek zapsaný do Seznamu je označen za ohrožený a nápravná opatření se ukážou jako neúčinná a statek přestane prakticky existovat, doporučí Odborná komise prostřednictvím OKPP radě kraje označit statek za zaniklý. Po schválení radou kraje se tato skutečnost zanese do Seznamu; statek se ze Seznamu nevyřazuje, pouze se označí za „zaniklý“.

13. Závěrečné ustanovení

Náklady spojené s vedením a administrací Seznamu včetně nákladů na činnost Odborné komise a posuzovatelů jsou hrazeny z prostředků Jihočeského muzea v Českých Budějovicích, přičemž tuto skutečnost Jihočeský kraj zohlední při stanovení jeho příspěvku na provoz muzea.